



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio quinta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

naturalis, quod falsum est, & similiter est de gratia angelis concreata.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum boni angeli fuerint præscii suæ confirmationis, & mali sui casus.

Adam in 3. q. 6.

Tertio queritur, vtrum boni angeli fuerint præscii suæ confirmationis, & mali sui casus.

RESPONSIÓ. Dicenda sunt duo. Primum est, quod tam boni, quam mali angeli potuerunt per coniecturam credere se habituros beatitudinem, sed non per certitudinem. Secundum est, quod mali nullo modo potuerunt casum suum præscire, neq; per coniecturam, neq; per certitudinem.

PRIMUM patet, quia effectus qui non provenit à causa necessaria, sed contingente, determinata tamè ad producendum effectum magis quam ad oppositum potest in ea sciri per probabilem coniecturam, sed non per certitudinem, sed beatitudo est huiusmodi, quia non dependet à causa necessaria, sed contingente scilicet lib. arbit. determinato, tamen magis ad consequendum beatitudinem, quam ad oppositum. Tum quia natura angeli est ad hoc creata, & inclinationem habet, cum quia inerat adiutrix gratia, quare &c.

SECUNDUM patet, quia malum præcognitum aut complaceat voluntati, aut non; Si complaceat iam culpa inest, si non complaceat, pœna inest. Sed impossibile est ante primum peccatum angeli inuisse culpam, aut pœnam, quia primum implicat contradictionem. Secundum videtur importare iniustitiam (scilicet quod pœna præcedat culpam) quare &c. Si autem reuelatus fuisset eis casus suus accessissent utiq; dictum secundum comminationem, & non secundum præscientiam.

Sententia huius distinctionis quintæ in generali & speciali.

Post hæc consideratio adducit inquirere. Superius determinavit Magister de conditione vel qualitate angelorum. Hic verò determinat de eorum conversione. Et primo facit hoc. Secundo de his quæ ad eorum conversionem vel auersionem consequuntur. Secunda incipit in princ. 8. dist. præterea sciri oportet. Prima in duas. Primo inquirit in generali causam conversionis & auersionis. Secundo specialiter causam conversionis. Secunda ibi, habebant enim omnes lib. arb. Et ista dividitur in tres. Primo mouet quæstionem vnam, & istam prosequitur. Secundo remouet quoddam incoueniens quod insequi posset. Tertio mouet quandam aliam quæstionem, & determinat. Secunda ibi, ideo à quibusdã dicit. Tertia, hic queri solet. Hæc est diuisio lectiõnis in generali.

IN speciali Magister sic procedit, & proponit sic primò, quod propter creationem angelorum quidã fuerunt conuersi, & Deo per charitatem adhærentes illuminati, alii verò non. Sed Deû habentes odio execrati sunt, & eorum à bono auersio ipsos iniustos, & aliorum ad bonum cõuersio iustos fecit. Postea dicit quod amborũ fuit libertas lib. arb. per quam bonum vel malum elegerunt. Deinde querit vtrum angelis, & ad quid antequam conuerterentur data sit gratia. Et ostendit quod non indigebant gratia iustificatã, sed gratia eos ad bonum promouente, per quam gratiam conuersi sunt. Postea dicit quod licet ista in potestate angelorum nõ esset, tamen aliquibus ista putatur ad culpam, non quia conuersi non sunt, sed quia auersi sunt, quia habere eam potuerat, & apposta eis fuisset si persistissent. Item querit vtrum in ipsa confirmatione beati fuerunt angeli, & vtrum beatitudinem per gratiam tunc eis datam meruerunt. Primum istorum concedit, de secundo tangit duas opiniones: quidam enim dicunt ipsos mereri beatitudinem, quam in principio receperunt per obsequia quæ faciunt hominibus. Et hanc opinionem Magister approbat, in his autem consistit tota sententia lectiõnis.

QVÆSTIO PRIMA.

An angelus peccare poterat.

Th. 1. q. 63. ar. 1. 2. c. 3.

Circa distinctionem queritur de duobus in generali de auersione malorum angelorum, & de cõuersione beatorum. Circa primum queritur de duobus: Primum est, an angelus peccare poterat. Secundum est, an peccare potuerit in instanti suæ creationis. Circa primum sic proceditur. Et videtur quod angelus peccare non potuerit, quia digniores sunt angeli, quam corpora cœlestia, sed in illis non est malum secundum Philosophos, ergo nec in angelis, quare nec peccatũ, cum omne peccatum sit malum.

Item nullus peccat appetendo illud quod verè bonum est, sicut nullus errat cognoscendo quod verum est, sed angelus nec appetit, nec appetere potuit, nisi verè bonum, ergo angelus non peccauit, nec peccare potuit. Maior patet, quantum ad hoc quod angelus non appetat, nisi verum bonum, quia secundum sanctos si persistisset, obtinisset illud quod appetit, sed nõ obtinisset, nisi verum bonum, ergo illud solum appetit.

Item nec aliud appetere potuit quam verum bonum, quia voluntas non potest ferri nisi in cognitum, sed intellectus angeli non potuit iudicare illud esse bonum quod non fuit bonum, aliàs fuisset in eo error, qui nõ fuit ante peccatum, quare &c.

IN CONTRARIUM est quod dicitur Job. 4. In angelis suis reperit prauitatem.

RESPONSIÓ. Videnda sunt duo. Primum est an angelus peccare potuerit. Et secundum est quid appetendo peccauit, vtrum, scilicet æqualitatem Dei appetit.

QUANTUM ad primum dicens quod angelus potuit peccare & peccauit, sicut patet ex multis locis scripturæ sacræ. Hæc autem possibilitas probatur hoc modo, illa voluntas potest peccare, quæ innititur regulæ, quæ potest deficere, quia si regula potest deficere & regularum. Defectus autem voluntarius est peccatũ, sed omnis voluntas creata tam hominis, quam angeli est huiusmodi: ergo &c. Minor probatur, quia regula angeli, cui innititur voluntas, est intellectus vel ratio, quia voluntas nõ fertur nisi in illud quod est sibi ostensum per intellectũ & rationem. In omni autè intellectu creato potest incidere defectus, si non erroris vel ignorantia; tamen inconsiderationis.

Iuxta quod est notandum quod in hoc differunt error, ignorantia, & inconsideratio. Error est falsum approbare pro veris secundum Aug. vnde superincludit falsam existimationem. Ignorantia verò est nescientia eorũ quæ quis potest & tenetur scire. Inconsideratio est solum defectus actualis cognitionis eorum quæ quis scit in habitu. In angelis verò quauis non ponatur proprie error aut ignorantia, ponitur tamen in eis inconsideratio, quia non est necessarium quod omnia quæ nata sunt circumstantiare & rectificare voluntate angeli in his quæ occurrunt agenda vel eligenda subsint semper suæ actuali considerationi præcipue quantum ad ea quæ sunt supra naturam angeli, vt sunt ista per quæ tenditur in beatitudinem. Et propter defectum huius considerationis potuit defectus esse in electione angeli dum appetit illud quod de genere suo erat bonum, non appetendo cum circumstantia sine quæ non erat appetendum. Quod autem cum circumstantia illa non appetierit causa fuit quia de illa non cõsiderauit, & sic ponitur angelus peccasse.

Sed contra hoc opponitur sic, sicut intellectus est verus vel falsus in intelligendo, sic appetitus est bonus vel malus in appetendo. Sed intellectus apprehendens vnum eorum quæ in re coniuncta sunt nõ apprehendendo alterum, nõ est falsus nisi iudicaret vnũ esse sine altero. (Tunc enim esset falsus dicendo cõposita non esse cõposita sed diuisa) ergo similiter appetitus rationalis vel intellectuãlis appetens rem aliquam de se bonã non appetendo eam cum sua circumstantia, puta appetens finem (scilicet beatitudinem) non appetendo ea quæ sunt ad finem (scilicet merita, vel aliquid tale) non propter hoc est malus nisi appeteret habere finem excludendo ea quæ sunt ad finem. Sed secundum positionem prædictam angelus non appetit beatitudinem prædictam absq; meritis exclusiue ita quod vellet habere beatitudinem & vellet non habere merita. Quia cum voluntas non feratur nisi in cognitum oportuisset quod angelus existimasset illud fuisse possibile, &

tunc

tunc fuisset error in cognitione angeli antequam peccasset, quod negatur à multis. Appetit ergo beatitudinē absque meritis non excludendo ea, sed nihil considerado de eis, & per consequens nihil de his volendo, in hoc autē non videtur esse aliqua culpa (vt dictum est) quare &c.

Ans. d. 24.
q. 6. m. 7.

Est dicendum ad hoc quod non est simile de intellectu & voluntate, quia obiectū intellectus est natura rei, seu quidditas, plures autē quidditates rei quantumvis coniungantur in vno supposito secundū existentiam, semper tamen distinguuntur secundū suas naturas, sicut albedo & dulcedo in lacte, & ideo intellectus potest substantiam lactis comparare ad qualitatem dulcedinis non comparando ad qualitatem albedinis (quantumvis illa sit in lacte sicut est dulcedo) verū vera operatio nō excludens alia, sed solum non includens. Voluntas verō per actum electionis tendit in rem electam & volitā vt habetur secundum quod est in re, cur volens concedere lac (quia dulce) tendit ad habendū lac prout existit in re. Et quia quilibet res existit cū omnibus circumstantiis suis, ideo voluntas per electionē tendit in rem cum omnibus suis circumstantiis, quantumvis ratio tendendi sit solum vna propter q. si circumstantia non considerata ponit in re volita rationē mali, actus electionis erit malus, sicut si albedo in lacte esset conditio mortifera, eligens comedere lac dulce nō considerando de circumstantia albedinis mortifera male eligeret & peccaret.

10 Sed adhuc insurgit alia dubitatio, quia secundū hanc viam videtur q. in angelo præcedat error propriē dictus malam electionē, quia voluntas nō eligit nisi quod intellectus det esse bonū. Sed intellectus dicit aliquid esse bonum ex consideratione rei secundū se vel consideratione vnius circumstantiæ non considerando de aliis circumstantiis errat, cum bonū sit secundū Dion. ex tota causa. Malum verō ex partibus deficientibus, ergo voluntas sequens talem intellectum habet errorem præuium, quia intellectus det illud esse bonum quod non est bonum, quia nō habet circumstantias omnes ad bonitatem eius requisitas.

11 Est dicendum ad hoc quod quādo dicitur quod in intellectu angeli. vel primi hominis non fuit error ante peccatum intelligendū est hoc de errore circa principale obiectum, sicut error hominis interpretantis qui iudicat omnem fornicationē esse bonam propter vitiosum habitum intemperantiæ. Vel sicut est error in continentis qui licet habeat rectam rationē in vniuersali, tamen superueniente passione absorbente rectam existimationē prudentiæ iudicat hanc fornicationē esse bonam. Et talis error nō fuit in angelo ante peccatū, vt iudicaret illud esse bonum quod ex suo genere malum est, quia in eo non fuit habitus vitiosus, nec passio absorbens rectum iudicium intellectus. Sed fuit error qui prouenit ex nescientia, vel ex inconsideratione alicuius circumstantiæ, quo errore iudicatur aliquid esse bonum & eligendum quod certē ex genere bonum est, & sic non erratur circa principale obiectum, sed quia bonum ex genere non est bonum ex omnibus circumstantiis, quare nec simpliciter bonum, nec simpliciter eligendum, ideo error talis prouenit ex nescientia, vel ex inconsideratione aliquarum circumstantiarum qui bene fuit in angelo, vel in primo homine ante peccatum, sicut probat argumentum, & sic patet primum.

12 **Q V A N T V M** ad secundum, scilicet an angelus appetit equalitatem Dei, dicitur cōmuniter quod sic. Sed illa equalitas exponitur tripliciter. Primō quod angelus appetit propriē equalitatem cum Deo ita, scilicet quod esset tantæ excellentiæ in potentia & scientia sicut Deus. Secundō exponitur quod propriē hoc non appetiit, sed indirectē, quia appetiit Deo non subesse, & in hoc quodammodo appetiit ei æquari, sicut e contrario, ille qui est subditus alicui, non dicitur æquari illi cui subiicitur. Tertio exponitur quod appetit equalitatem diuinam nō alio quo dictorum modorum, sed solum secundum quid & interpretatiuē, vt postea exponetur.

13 Prima & secunda expositiones nō possunt stare. Primō quia omne illud quod aliquis appetit appetit simpliciter electiuo estimat possibile, quia electio nō est nisi possibile. Sed angelus non potuit estimare tanquā possibile q. equaretur Deo in potentia vel scientia, aut q. ei nō subesset, cū angelus sit præditus cognitione naturali, per quā scit certitudinaliter, q. impossibile est creaturæ equari

creatori aut permanere nisi subdit diuine virtuti, ergo angelus non potuit appetere appetitū simpliciter electiuo, qualis fuit appetitus quo petiit equalitatem Dei in prædictis modis. Item sancti dicunt quod angelus illud appetiit, quod obtinisset si perstitisset. Sed angelus nunquam obtinisset equalitatem cum Deo in scientia vel potentia, aut quod nō fuisset ei subditus, ergo id non appetiit.

14 Sed tertio modo, scilicet secundū quid & intemperatiuē appetiit equalitatem Dei, in quantum appetiit aliquam excellentiā non recurrēdo ad Deum apud quē merendo, & ex cuius dono illam deberet obtinere. Sed attendēdo ad dignitatē suorum naturalium, non quidē estimasset illam excellentiā se posse habere sine Deo. Sed quia non considerauit de modo habendi eam per meritū, & à deo. Et in hoc potest dici quod appetiit equalitatem Dei, quia sicut Deus habet excellentiam nō ab alio, sic angelus appetiit excellentiam, non appetendo eam ab alio.

15 Potest etiā alio modo appetiuisse equalitatem Dei, in quantum aliquā excellentiam appetiit, quæ erat ei prohibita appeti, vel modo quo erat ei prohibita, non considerando de prohibitione, sed solum considerado excellentiā suæ naturæ. Et istum modū videtur tangere Magister sententiarum, li. 2. dist. 1. vbi innuit q. sicut primo homini statim vt creatus fuit, data fuit lex cuiusdā obedientiæ, scilicet quod nō comederet de ligno vitæ, vt dicitur Gen. 2. Sic angelus dari fuit aliqua lex obedientiæ, vt pari lege viuere, quæ ad parem gloriæ facti erat. Vnde dicit, sic loquens de hominibus & angelis vtriusq. regulam proponens obedientiæ, quatenus illi ab eo vbi erant non caderent (scilicet angeli de celo) & isti, scilicet homines ab eo vbi erant, scilicet ad paradiso terrestris, ad illud vbi nō erat scilicet ad paradysum celestis ascenderunt, & secundū hoc sicut peccauit primus homo appetendo illud quod erat prohibitum, quod tamen non erat secundū se malum, nō considerans actū de diuina prohibitione, sed solum considerans vt quādā benignitate vxori cōdescenderet, sic peccare potuit angelus appetendo quod erat prohibitū, vel modo quo erat ei prohibitum non considerans de prohibitione delectatus in consideratione propriæ excellentiæ, quæ autem fuit præceptum obedientiæ datum angelis nescimus, nec scriptura loquitur. Et quia inobediens videtur parificare se in hoc præcipiente quia non vult ei subici, ideo dicitur appetiuisse equalitatem Dei.

16 Et est aduertendum, quod nisi poneremus fuisse in angelo aliam cognitionē quā naturalem, fortē nō possemus ei attribuire talem inconsiderationem, quia sicut in speculabilibus per naturam ab angelo cognitis, angelus cognoscendo subiectum statim cognoscit hoc quod subiecto attribuitur, & ab eo remouetur propter quod non intelligit cōponendo & diuidēdo, & intellectu principio statim intuetur conclusionem in ipso, & ideo non intelligit discurrēdo. Sicut in eligibilibus & operabilibus ab angelo in puris naturalibus considerato, videtur quod cognoscēdo eligibile, vel agibile statim cognoscit omnes circumstantias, quæ possunt eum rectificare in eligendo. Et ideo non potest circa hæc errare, nec peruersē eligere, sicut magis patebit infra dist. 13. quæst. 1.

17 Ad primum argumentum dicendum quod non est simile de corporibus celestibus & angelis, nisi quantum ad ea quæ sunt naturæ, quia quantum ad hoc sicut nō est aliquid malum naturæ in corporibus celestibus, ita nec in angelis. Sed quia angeli sunt liberi arbitrii, ideo in eis potest esse malum electionis, & præcipue respectu supernaturalium, quod malum non potest esse in eis quæ non sunt liberi arbitrii, vt est celum.

18 Ad secundum dicendum quod angelus peccauit appetendo illud quod non erat bonum ex omnibus circumstantiis, licet esset bonum ex genere. nec fuit in eo error circa appetibile, secundum se, quia illud erat bonum, sed fuit solum error ex nescientia vel inconsideratione circumstantiarum qui error potuit esse, & necessario fuit in primo homine, & angelo ante peccatum.

Q V Æ S T I O S E C V N D A.
Vtrum angelus potuerit peccare in primo instanti sui esse.
Thoa. q. 83. ar. 5.

Ad

AD secundum sic proceditur. Et videtur quod angelus potuit peccare in primo instanti sue creationis, quia peccatum opponitur merito, sed natura intellectualis in primo instanti sue creationis potuit mereri, sicut ponitur de anima Christi, ergo pari ratione angeli in primo instanti sue creationis poterunt peccare.

2. Item anima in primo instanti potest peccato maculari, igitur & angelus.

3. **IN CONTRARIUM** arguitur, quia tam meritum quam peccatum non videtur posse esse sine actu libero, quare videtur requirere deliberationem. Sed deliberatio non potest esse in instanti, ergo angelus non potuit peccare, vel mereri in primo instanti.

4. **RESPONSIO.** Fere omnes concordant in hoc, quod angelus in primo instanti non potuit peccare. Huius autem varie assignantur rationes. Quidam dicunt sic, quod cum voluntas non sit, nisi boni apprehensa, non potest esse aliquid volitum, nisi apprehendatur ut bonum, quod si vero bonum est, non est peccatum in appetitu, oportet ergo quod si peccatum est, quod sit verisimile bonum, & non vere bonum. Sed secundum Aug. contra Academicos non potest aliquid iudicari verisimile, nisi prius sit verum cognitum, oportet ergo quod intellectus veri boni precedat intellectum verisimilis boni, & sic appetitus estimati boni (quo malus fit angelus) non potest sequi primum actum intellectus quo verum bonum consideratur, sed sequitur secundum, quo consideratur verisimile bonum: & sic non potuit in primo instanti peccare.

5. Hec autem positio videtur in duobus peccare. Primum in hoc quod dicitur quod in appetendo verum bonum non est peccatum. Contingit enim peccare in appetendo verum bonum, si appetatur absque debitis circumstantiis, ut dictum est in quest. prec. Isti etiam & omnes alii ponunt angelum peccasse appetendo verum bonum. Secundum deficit in hoc quod verisimile bonum non potest esse prima apprehensum ab intellectu, quia est verisimile bonum non potest esse primum apprehensum sub ratione qua simile, quia verisimile bonum non dicitur tale, nisi quia est vero bonum simile, & ideo supponit cognitionem veri boni. Iuxta qua sententiam loquitur August. talem apprehensionem verisimilis boni, & que parum sequitur electioni mala, sicut apprehensionem veri boni, quia ille qui apprehendit aliquid non esse verum bonum, sed simile vero bono a quo parum decipitur, sicut ille qui apprehendit verum bonum. Et ideo si peccatum in electione sequitur defectum in cognitione, ita parum potest peccare vnus sicut alius.

6. Alius modus ponitur ad eandem conclusionem, quod angelus peccare non potuit in primo instanti sue creationis pro tanto, quia operatio que simul incipit cum esse rei inest ab agente a quo habet esse, sicut moueri sursum a generante. Sed actio peccati non potest angelo inesse a Deo create angulum, quia actus defectuosus non est, nisi a defectuoso agente, sicut claudicatio naturalis tibie ex debilitate virtutis feminis. In Deo autem non possumus ponere aliquid cuius virtutis defectum, quare impossibile est actionem que simul incipit cum esse angeli creati a Deo esse malam.

7. Nec ista ratio facit fidem, quia quod actio que simul incipit cum esse rei attribuitur agenti vel generanti, & ei imputatur, hoc solum est in illis, in quibus non est principium actuum, sed solum passiuum, non liberum, sed naturale, sicut in grauibus & leuibus: quod patet, in eodem enim instanti in quo est ignis, illuminat domum. Et hac actio attribuitur igni, in quo est actiuum principium illuminationis, nec attribuitur generanti igne, nisi sicut cause remotae. In grauibus & leuibus in quibus non est actiuum principium sui motus, sed solum passiuum oportet quod sit extra ipsa, & hoc est generans, quod est proxima causa per se mouens grauia & leuia, ut docet Arist. 8. Physic. In quibus etiam est solum principium passiuum non naturale, sed liberum: si tamen aliquod principium passiuum liberum esse potest, actio non imputatur agenti, quia generans non causat actionem, nisi dando tale principium, sicut generans non mouet graue nisi dando ei formam grauitatis, ad quod sequitur naturaliter esse deorsum, nisi sit aliquid prohibens. Sed si principium datum a producente sit liberum, actio sequitur ad tale principium per indifferentiam, propter quod determinatio actionis ad hoc vel illud bonum vel malum non debet imputari

producenti, sed rei productae, quare ratione libertatis suae ad alterum se determinat, ergo in re solum actio attribuitur generanti vel producenti, in quibus non est principium actuum, sed solum passiuum, naturale & non liberum. Sed in angelo vel est principium actuum sui primi velle, vel si sit passiuum est tamen liberum, quare primum velle angeli non debet attribui Deo create.

8. Item quodcumque actio que simul incipit cum esse rei attribuitur generanti omnes actiones eiusdem rationis attribuantur eidem, sicut patet in grauibus & leuibus. Non enim solum mouetur graue deorsum a generante quando sit graue, sed etiam postquam est actu graue & est extra locum suum mouetur per se a generante, per accidens autem a remouete prohibens (ut docetur 8. Phys.) Si igitur primum velle angeli attribuitur Deo create, & omnia velle sequentia attribuentur eidem, & ita nunquam poterit peccare angelus, quod est falsum.

9. Ideo dicendum est aliter, quod angelus fuit creatus in gratia aut non. Si in gratia (cum impossibile sit eidem simul inesse gratiam & culpam) impossibile est quod in instanti sue creationis in quo habuit gratiam commisit culpam. Si autem non fuit creatus in gratia, aut habuit in sua creatione solam cognitionem naturalem, aut preter eam habuit aliquam superadditam. Si habuit solam cognitionem naturalem peccare non potuit, quia secundum eam non possumus in angelo ponere inconsiderationem aliquam, cum angelus nouerit plene omnes circumstantias cuiuscumque agibilis vel appetibilis ab eo intuendo naturam rei, vt supra dictum est. Si autem in sua creatione habuerit aliquam supernaturalem cognitionem idem sequitur, quia peccatum angeli non potuit esse nisi per inconsiderationem. Impossibile est autem & contradictionem implicans quod in instanti in quo data est angelo supernaturalis cognitio in eodem fuerit in eo inconsideratio. Nullus enim accipit nouam cognitionem, nisi per actualem considerationem, ideo &c.

10. Sed contra hoc potest sic instari, nonnullum peccatum est non assentire his que reuelantur per fidem, sed si in instanti, in quo creatus est angelus proposita fuerint vel reuelata aliqua supernaturalia, pertinentia ad fidem (vt ponit praedicta positio) potuit eis angelus non assentire, cum non essent ei manifesta, ergo non assentiendo potuit peccare, & hoc etiam peccatum peruenisset ex quadam necessitate angeli, quia ignorat quantum est de se ea que sunt supernaturalia.

11. Sed illud non valet, quia quod angelus non assentiret Deo reuelanti hoc esset, vel quia illud quod est reuelatum a Deo reputaret falsum, vel saltem dubium: utroque autem modo poneretur error in angelo, quod esse non potest, quare tenendum est quod angelus in primo instanti peccare non potuit, quia non potuit in illo instanti habere inconsiderationem illam, que ad eius peccatum requiritur. Item patet tenendo aliam viam (scilicet quod angelus peccauit appetendo illud quod malum erat, non secundum se, sed quia prohibitum, quia peccatum angeli provenit ex inconsideratione, ut dictum est. Sed angelus in instanti in quo creatus fuit, non potuit habere inconsiderationem de prohibitione sibi facta, quia vel tunc sibi facta fuit, & sic eam tunc agnouit, vel postmodum, & sic in primo instanti eam transgrediri non potuit, quia non eam acceperat, quare &c.

12. Ad primum argumentum dicendum quod non est simile de merito, & de peccato pro primo instanti creationis angeli. Quia enim in primo instanti non potest esse in angelo defectus inconsiderationis respectu supernaturalium, respectu quorum potest peccare, ideo in eo non potest esse vitium electionis: potuit tamen in eo esse recta & libera electio, propter quam mereri potuit, si tamen aliquem actum liberum tunc habere potuit.

13. Ad secundum dicendum quod non est simile de anima & de angelo, quia anima non contrahit peccatum originale ex personali electione, sed ex vnione sui cum corpore cui vnitur statim quando creatur, peccatum autem angeli (si quod fuisset) provenisset ex personali electione, quare non potuit esse mala in primo instanti, quia non potuit tunc esse defectus inconsiderationis.

14. Ad argumentum in oppositum licet sit pro conclusione ista, tamen assumit vnum quod a paucis concedetur, videlicet quod electio angeli bona vel mala sequatur deli-

d. 3. q. 8. Infr.
d. 23. q. 1. C. 2
d. 18. q. 2. m. 8

deliberationem discursivam, & requirentē tempus, quia sicut Deus aliqua liberē voluit ab aeterno, ita angelus ab instanti suae creationis aliqua liberē velle potuit. propter quod potuit mereri bene volēdo, & demereri si potuisset inesse pro illo instanti defectus inconsiderationis.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum angeli beati suam beatitudinem meruerunt.

Tho. 1. q. 62. ar. 4.

AD secundum principale sic proceditur. Et videtur quod angeli beati suam beatitudinem non meruerunt, quia meritum aut attenditur secundum operis difficultatem, aut valorem, nō secundum difficultatem, quia in angelis nulla fuit difficultas ad bonum, nec secundum operis valorem, quia nō mererentur per actū beatitudinis, qui est summi valoris, quod tamen falsum est, quare &c.

2. Præterea sicut gloria cadit sub merito condigni, sic prima gratia sub merito cōgrui. Sed angeli non meruerunt primam gratiam de congruo, cum in ea creati fuerint, ergo nec gloriam de condigno.

3. **IN CONTRARIUM** est, quia præmium respondet merito, sicut poena demerito, sed mali angeli non habuerunt poenam sine demerito, ergo nec boni habuerunt præmium sine merito.

4. **RESPONSIO.** Dicenda sunt tria. Primum est, quod beati angeli suam beatitudinem meruerunt. Secundum est, quod post unicum actum meritorium eam habuerunt. Tertium est, quod non solum natura, imō tempore meritum præcessit præmium.

5. **PRIMUM** patet, quia in quibus inuenitur aliqua perfectio eiusdem rationis in eis est idem modus consequendi perfectionem illam. Sed in angelis & hominibus est beatitudo vnius rationis. Vnde Apoc. 21. dicitur quod in illa cælesti Hierusalem, mensura angeli, est mensura hominis: ergo cum homines absq; merito non perueniant ad beatitudinem, videtur quod nec angeli, & hoc concordat illi positioni, quæ dicit quod peccatum angeli fuit in hoc quod beatitudinem absq; merito habere voluit exponendo vt supra. expositum est. Non fuisset autem hoc ei peccatum si ordinatus fuisset ad consequendum beatitudinem sine merito, quare &c.

6. **SECUNDUM** patet sic, prior est deus ad remunerandum, quā ad condemnandum. Sed mali angeli ex vnicō actu sunt æternaliter condemnati, ergo boni vnicō actu æternaliter remunerati. Ratio autē huius forsan esse potest, quia gratia perficit naturā secundum modū naturæ. Est autē modus naturæ angelicæ, q̄ statim per naturā & vnicō actu suā naturā beatitudinē habeat, vt dictū fuit sup. di. 4. qu. 1. quare & per gratiā vnicō actu debet suā supernaturalē beatitudinem attingere. Sic enim ordinatur angelus ad supernaturalem beatitudinē per gratiam in ratione meriti, sicut ordinatur ad felicitatem naturalem per suam naturam in ratione principii.

7. **TERTIUM** patet sic, scilicet, q̄ meritum tempore præcessit, & non solum naturā, quia actus qui includunt oppositionem circa statum operantis non possunt esse simul, sed actus præmii & meriti includunt oppositionem circa statū operantis, quare &c. antecedens probatur, quia mereri est illius qui est in statu acquirētis & tendentis ad terminum. Præmium autem respicit statum nō acquirētis, sed iam possidentis, nec tendentis ad terminum, sed iam existentis in termino: & hæc manifestē opponuntur, ergo meritum & præmium non possunt esse simul. oportet ergo quod vel meritum præcedat præmium, & sic habetur propositū, quod meritū sequatur præmium, quod est absurdum, sicut est absurdum quod aliquis sit prius in termino, quā in via. Si tamen in vitroq; debeat esse, quāuis dicat Magister in litera contrarium.

8. Quod aliqui cōfirmant dicentes, q̄ sicut miles equū a rege prius sibi datū meretur postea strenuē militando, sic beati angeli beatitudinem sibi a principio datam mererentur nunc per opera quibus nobis exiussione diuina ministrant. Sed illud non valet, quia equus datus a rege, aut est datus gratuito & simpliciter, & tunc opera sequentia non sunt meritoria, quia nullus meretur id quod est suum, sed per meritum facit quilibet, vt aliquid efficiatur ei debitum, & per consequens suum quod ei prius nō erat debitum, nec suum. Sed talia opera sunt quædam recom-

penatio gratitudinis de beneficio prius accepto. Si autē equus esset collatus militi sub tali pacto q̄ militaret pro rege, tunc per consequentia opera mereretur equum non quidem prius suū, sed quasi accommodatū, vt per opera facta per equū, acquireret sibi equum. Beatitudo autē non datur beatis sub aliqua cōditione, sed simpliciter. Et ideo per sequentia opera nullus meretur beatitudinē. Itē beatitudo semel habita semper durat. Si igitur per opera sequentia aliquis mereretur beatitudinē, sequeretur q̄ meritum & præmium essent simul, quod improbatum est.

9. **AD PRIMUM** argumentum dicendum quod ad rationem meriti tria concurrunt valor operis, vt fit aliqua proportio inter meritum & præmiū si sit meritum de condigno. Libertas operantis & operatio fit in potestate operantis, quia talibus solum laudamur vel vituperamur, vel meremur, vel demeremur. Et quod operans sit in statu aliquid acquirendi. Quia per meritum aliquid efficitur debitum, quod prius non erat debitum. Beati ergo angeli nunc non merentur suam beatitudinem, quia nō sunt in statu acquirendi eam. Sed eam prius meruerunt concurrentibus tunc omnibus conditionibus quæ sunt de potestate meriti, nunc etiam per eandem rationem mereri possunt aliquam accidentalem beatitudinem per opera, quibus nobis ministrant.

10. **AD SECUNDUM** dicendum quod sicut Deus creauit angelos in gratia, ita si voluisset, potuisset creare eos sine gloria, sed non deuit. Cum gloria sit finis operis meritorii, gratia autem principium.

11. **ARGVMENTVM** etiam in oppositum deficit, quia cōtra iustitiam esset infligere poenam sine demerito, sed gratia est dare præmium sine merito.

Sententia distinctionis sextæ in generali & speciali.

Præterea sciri oportet, Superius Magister determinauit de conuersione & auersione angelorum. Hic verò de his quæ ad eorum conuersionem, vel auersionem consequuntur. Et diuiditur in duas. Prima est de statu angelorum conuersorum & auersorum. Secunda de potestate vtroruq; secunda in princ. 7. dist. ibi, supradictum est. Prima est præsentis lectionis, & diuiditur in duas. Primò determinat de statu quem habebant angeli anteq̄ peccarent. Secundò de loco p̄nali eis pro peccato deputato: ibi, & tanta superbix merito. Hæc secunda in partes quatuor diuiditur. Primò determinat locum p̄nalem angelorum. Secundò eorum ordinem. Tertio mouet circa prædicta questionem & eam determinat. Quarto subiungit quædam incidenter. Secunda ibi & sicut inter bonos. Tertia ibi, solet etiam quæri. Quarta de lucifero autem. Hæc est diuisio in generali.

2. **IN SPECIALI** sic procedit Magister. Et proponit primo quod angeli peccantes de diuersis ordinibus ceciderunt inter quos primus & potestatis maioris & dignitatis dicitur fuisse Lucifer. Vnde considerans eminentiā suæ dignitatis & gratiam elatus est, & hoc probat per multos doctores. Deinde dicit quod merito tanti peccati in hunc caliginosum aërem cum suis focis est damnatus. Locus enim cælestis propter sui claritatem nō competebat, nec inter nos ne homines nimis infestarent, sed sunt in aëre caliginoso in signum tenebrarū peccati quod est eis quasi carcer ad exercitium nostrum, post verò diem iudicii recludentur in infernum. Deinde dicit quod inter angelos tam bonos quā malos vsq; ad diem iudicii est ordo prælationis, quia qui sunt maioris scientiæ inter eos & habent maiorem prælationem tali prælatione quandoq; denominantur vt qui præest vni prouinciæ dicitur princeps illius prouinciæ, qui verò vni homini præest dicitur illius hominis angelus. Postea quærit vtrum aliqui demones iam sint in inferno, & dicit quod sic, ad puniendū malos, siue ad puniendū animas damnatorum, aliqui quotidie illuc descendunt deducendo animas damnatorū ad supplicium. Deinde incidentaliter quærit de lucifero quomodo dicitur religatus. Et dicit quod ideo dicitur religatus, quia statim cum peccauit, in infernum demersus est, vel postquam deuitus fuit à Christo religatus est. Et intelligitur illa religatio quia non habet tantam potestatem quantam habebit in die iudicii, vel in fine mundi quādo soluetur, & subdit etiam incidenter quod fecidam quādo sancti